

Р Е Ш Е Н И Е

№ 99

София, 15.07.2015 година

В И М Е Т О Н А Н А Р О Д А

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД на Република България,
Търговска колегия, Второ отделение, в съдебно заседание на десети юни
две хиляди и петнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ТАТЯНА ВЪРБАНОВА

ЧЛЕНОВЕ: КАМЕЛИЯ ЕФРЕМОВА

БОНКА ЙОНКОВА

при секретаря Ирена Велчева

изслуша докладваното от съдия Камелия Ефремова т. д. № 617/2015 г.

Производството е по чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на [фирма], [населено място] срещу решение № 630 от 31.10.2014 г. по в. гр. д. № 854/2014 г. на Пловдивски апелативен съд, с което е потвърдено постановеното от Пловдивски окръжен съд решение № 1065 от 06.06.2014 г. по гр. д. № 1697/2013 г.

С първоинстанционния акт са уважени предявените от К з п, [населено място] искове с правно основание чл. 186, ал. 3 във връзка с ал. 2, т. 1 З., като е прогласена нищожността на клаузата на чл. 17, ал. 9 от Общите условия на договорите за продажба на електрическа енергия на [фирма], [населено място]; разпоредено е търговецът да преустанови прилагането на тази клауза и да я отстрани от Общите условия, както и да огласи диспозитива на решението за своя сметка чрез 5 броя съобщения, поместени в официалния сайт на дружеството и в един национален всекидневник – в. „Новинар”, в едномесечен срок от влизането му в сила.

Касаторът поддържа, че въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон. Изразява несъгласие с извода на решаващия състав, че оспорваната клауза от Общите условия на договорите за продажба на електрическа енергия на [фирма], [населено място] е неравноправна по смисъла на чл. 143, т. 2 З. с твърдението за липса на предпоставките за това, доколкото законовата уредба на

продажбата на електрическа енергия – чл. 91 и чл. 93 от Наредбата за лицензиране на дейностите в енергетиката (отм.); чл. 128 и чл. 131, ал. 3, 4 5 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката (действаща) и чл. 98а от Закона за енергетиката – предоставя на потребителите възможността да влияят върху съдържанието на договора и предвижда и гарантира индивидуалното им участие и влияние при договарянето на разпоредбите. Според касатора, неупражняването на правото да договаря индивидуално не води до извод, че потребителят не е имал възможност да влияе върху съдържанието на клаузите, нито че същите не са уговорени индивидуално.

В касационната жалба е релевирано оплакване и за недостатъчност на мотивите на въззивния съд относно приетото от него значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца и потребителя, а така също и за липса на мотиви относно обстоятелството, че дори и при обявяване на процесната клауза от Общите условия за нищожна поради неравноправност, то това би намерило приложение единствено по отношение на битовите клиенти на [фирма], [населено място], ползващи се от закрилата на Закона за защита на потребителите, но не и за клиентите му-юридически лица.

Като нарушение, водещо до неправилност на обжалвания акт, касаторът посочва и несъобразяване на основните принципи на енергийното право, имащи за цел да осигурят устойчиво развитие в сектора, каквито са – договорната свобода, предотвратяване възможност за злоупотреба с право, добросъвестност, равнопоставеност на страните и правна сигурност в оборота.

Ответникът по касация – К з п, [населено място] – оспорва касационната жалба и моли за оставянето ѝ без уважение като неоснователна по съображения, подробно изложени в отговор от 11.02.2015 г.

Върховен касационен съд, състав на Търговска колегия, Второ отделение, като прецени данните по делото, с оглед заявените касационни основания и становищата на страните, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

За да потвърди първоинстанционното решение на Пловдивски окръжен съд, с което са уважени предявените от К з п, [населено място] искове с правно основание чл. 186, ал. 3 във връзка с ал. 2, т. 1 З., въззивният съд е счел същото за допустимо и правилно. Решаващият състав е възприел изцяло становището на първостепенния съд по основния спорен по делото въпрос – за нищожността на атакуваната клауза от Общите условия на ответното дружество по съображения, че предвиденият в нея 1-месечен срок, в който потребителите могат да направят възражение срещу фактурираната от ответника консумирана електроенергия, е в очевидно противоречие със законоустановения 3-годишен давностен срок

по чл. 111, б. „в” ЗЗД и с нормата на чл. 113 ЗЗД, недопускаща съглашение за скъсяването му. При преценката, дали атакуваният текст води до значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца и потребителя, въззивната инстанция е взела предвид обстоятелството, че правилното изчисляване на консумираната електрическа енергия е процес, изцяло доминиран от доставчика, както и че самият той допуска възможността за грешно отчитане на доставеното количество енергия и затова е предвидил съответни клаузи в Общите си условия за преодоляването му. Съдът е счел, че задължаването на потребителя да заплати предварително фактурираните суми, които е оспорил чрез подаване на жалба и преди да е извършена проверка, противоречи на изискването за добросъвестност и поставя потребителя в неравностойно положение, което обосновава извод за неравноправност на процесната клауза по смисъла на чл. 143, т.18 З..

Като неоснователни Пловдивски апелативен съд е счел и останалите доводи на [фирма], [населено място] – за липса на неравноправност на оспорената клауза поради това, че Общите условия са одобрени от ДКЕВР и че потребителите са имали възможност да повлияят върху съдържанието им в процедурата по обществено обсъждане на проекта за тях. По отношение на тези доводи е прието съответно, че: Одобряването на Общите условия от държавния орган, само по себе си, не може да гарантира недопускане на нищожни клаузи в тях и не е в състояние да санира нищожността, която действа по отношение на всички, включително и на Държавата в лицето на енергийния регулатор; Спазването на административната процедура по изготвяне, обсъждане и одобряване на Общите условия е ирелевантно при преценката за неравноправност на атакуваната клауза, тъй като обратното би означавало да се отрече правото на икономически по-слабата страна в договорното правоотношение с търговеца-монополист да се ползва от специалните способности за правна защита, предвидени в З..

Поради естеството на процесната клауза и факта, че е част от Общи условия за сключване на договори с потребителите, съдебният състав е приел, че същата не е уговорена индивидуално. Като несъстоятелно в тази връзка е преценено възражението на търговското дружество, че потребителите са били в състояние да влияят върху съдържанието на Общите условия, респ. че всеки потребител е могъл да предоговори клаузите, с които не е съгласен. Изразено е разбирането, че неупражняването на тези предвидени в полза на потребителите права не овластява доставчика на електроенергия да предвижда в Общите условия незаконосъобразни и неравноправни клаузи, защото противното би било в пълно противоречие с правния ред, доколкото самото положение на пазара на дружеството-доставчик на електроенергия налага същото стриктно да спазва действащото законодателство.

Настоящият състав намира, че релевираните от касатора оплаквания за неправилност на обжалвания акт са неоснователни.

Изцяло следва да бъде споделен правният извод на въззивния съд за нищожност на атакуваната клауза от процесните Общи условия – чл. 17, ал. 9. Правилно решаващият състав е преценил тази клауза като неравнопоставена по смисъла на чл. 143 З., поради това, че по отношение на нея е осъществена хипотезата на ал. 1, т. 18 от посочения член – със същата се ограничават произтичащите от закон права на потребителите и се изисква от тях предварително плащане на оспореното количество консумирана енергия, чието правилно изчисляване зависи изцяло от самия доставчик. По-конкретно, ограничението на правата на потребителите се изразява в това, че установеният в тази клауза срок – 1-месечен за подаване на възражения срещу фактурите, е по-кратък от установения в закона (чл. 111, б. „б” ЗЗД) срок, който е тригодишен. Противоречието на процесната клауза с посочената императивна норма е напълно достатъчно основание за определянето ѝ като неравнопоставена и за прогласяване на нейната нищожност. Отделно от това, както правилно е посочил и въззивният съд, нищожността на същата произтича и от противоречието ѝ с нормата на чл. 113 ЗЗД, въвеждаща забрана за скъсяване или удължаване на установените в закона срокове.

Не може да бъде споделено становището, че спорната клауза не е неравнопоставена, предвид наличието на специална нормативна уредба (цитираните от касатора разпоредби на Закона за енергетиката и Наредбата за лицензиране на дейностите в енергетиката (отм.), респ. Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката (действаща), която предвижда определена процедура за оповестяване, обсъждане и приемане на Общите условия, гарантираща възможността на потребителите да влияят върху съдържанието им. Нормативно предвидената процедура, респ. право на потребителите да изразят несъгласие с определени клаузи от Общите условия не означава автоматично, че тези клаузи са индивидуално уговорени и поради това за тях е неприложима нормата на чл. 143 З.. Този извод произтича от разпоредбата на чл. 146, ал. 2 З., в която договорите при общи условия са посочени изрично като случай, при който клаузите са изготвени предварително и поради това потребителят не е имал възможност да влияе върху съдържанието им. Освен това, следва да се има предвид, че съгласно § 13, т. 1 от Допълнителните разпоредби на З., потребител е физическо лице, което вече е страна по договор с доставчика, т. е. само такова лице би могло да участва в обсъждането на Общите условия и да изразява несъгласие с неговите клаузи. Бъдещите потребители очевидно ще са обвързани от приетите Общи условия, без да са имали възможност да влияят върху съдържанието им.

Неправилността на въззивното решение не може да бъде обоснована и с факта, че прогласяването на атакуваните клаузи от Общите условия на [фирма] ще засегне на практика не само физическите лица, ползващи се от закрилата по З., но и други субекти (абонатите-юридически лица). Обстоятелството, че след прилагане на предписаната мярка по чл. 187, т. 2 З. – отстраняване на неравноправната клаузи от Общите условия – тази клауза няма да се прилага по отношение на всички абонати (както физически, така и юридически лица), не е основание да бъде отречено правомощието на К. по чл. 165, ал. 1, т. 3 ЗЗД да предяви иск за колективна защита на онези абонати, които имат качеството „потребител” по смисъла на § 13, т. 1 от ДР на З..

На последно място, неоснователно е оплакването в касационната жалба, че въззивният съд не е съобразил основните принципи на енергийното право. Предвид съдържащата се в Закона за защита на потребителите изрична регламентация относно неравноправността на договорните клаузи, ръководните за съответния отрасъл на икономиката правни принципи се явяват ирелевентни за преценката дали определена клауза от Общите условия на доставчика е неравноправна или не.

Поради всички изложени съображения, настоящият състав намира, че касационната жалба е неоснователна.

При този изход на спора, на основание чл. 78, ал. 1 и 8 ГПК, касаторът следва да заплати на ответника Комисия за защита на потребителите юрисконсултско възнаграждение в размер на 300 лв., определено съобразно чл. 7, ал. 1, т. 4 от Наредба № 1 от 09. 07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Така мотивиран, Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, на основание чл. 293, ал. 1, пр. 1 ГПК

Р Е Ш И :

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 630 от 31.10.2014 г. по в. гр. д. № 854/2014 г. на Пловдивски апелативен съд.

ОСЪЖДА [фирма], ЕИК[ЕИК], със седалище и адрес на управление: [населено място], [улица] да заплати на К з п, [населено място], пл. „С.” № 4А юрисконсултско възнаграждение в размер на 300 (триста) лева.

Решението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ :

ЧЛЕНОВЕ: